

Ett hållbart

Ibland överträffar verkligheten dikten. Agneta Sædén innehavare av Lödahus chokladkultur med sin bas i Kiviks Esperöd har nyligen upplevt detta.

Här, i de vackra byggnaderna, där forskningsstationen legat i många år, tillverkar och säljer hon sina läckerheter och som hon säljer! När ÖM är på besök är skålarne tomma och kunder får lätt besvikna återkomma senare för att se om Agneta hunnit få fram mer.

-Jo, det har varit en fenomenal sommar. Utan att ta i kan jag påstå att det har blivit ett lavinartat genombrott, säger Agneta, som är en i orden ytterst försiktig general. Eget beröm luktar förmodligen inte choklad, men visst är det så att Agnetas passion för choklad nu får sin rättmätiga respons hos alla intresserade gottegrisar, d.v.s. oss andra.

Men det är inte om sin egen verksamhet hon tänkt informera ÖM. Nej, Agneta bubblar av de fantastiska upplevelser hon var med om i våras på Fiji tillsammans med sju andra med faiblesse för choklad och genuint intresse för globalt tänkande kring hållbar utveckling.

Agneta har hunnit med några resor till Mexiko och fått ovärderlig kontakt med Don Manuel Venezuela Ricárdez i delstaten Tabasco, där han driver kakaoplantagen Finca Cholula. Senaste besöket utvecklades till att bli en praktisk lektion i mexikansk chokladtillverkning på småskaligt industriellt vis där det ekologiska tänkandet styr. Han förenar de gamla traditionerna med framåttänkande på ett förmämligt sätt.

Givetvis pratade min son Fabian och jag om vad jag upplevt och lärt mig i Mexiko och plötsligt hände något i en helt annan del av världen.

Agnetas son, Fabian Rimfors, är ordförande i den politiskt och religiöst obundna föreningen Cocoa Bello med säte i Malmö. Föreningens ändamål är att utveckla och utföra utvecklingsprojekt inom jordbrukssektorn i utvecklingsländer.

-Fabian satt och tittade på Fijis flagga och hittade bland alla symboler ett heraldiskt lejon som håller en kakaofrukt mellan klorna. Om ett land har en kakaofrukt i sin national-

symbol har uppenbarligen kakaoodling en gång varit betydelsefull i landet. Fabian beslöt sig för att undersöka saken närmare, reste till Fiji i september 2006 och fick jordbruksdepartementets svar att det nog skulle bli svårt att hitta en plantage som fortfarande var i bruk, men att chanserna borde vara störst i området Korovou i Tailevu, Fijis största ö. Och minsann, här träffade Fabian Ilai Nabobo, som visade sig ha en fungerande odling nästan mitt i regnskogen. Det blev en intressant visning från planta till utskeppningshamn.

Fabian kunde inte låta bli att fråga om Nabobo och hans familj ofta unnade sig lyxen av att njuta en kopp varm choklad gjord på nymalen kaka. Svaret blev förbluffande; aldrig! Visst finns det chokladprodukter på Fiji, men de importeras i form av Nestléprodukter eller godisstänger som Snickers och Twix!

Skolbarnen på Fiji knycker gärna en frukt och stoppar i munnen. Fruktkötet runt den vita bönan är friskt och gott, lite åt limehållet.

Fabian berättade då om vad han visste om hur man tog hand om kakaon i Mexiko, om hur enkelt man skulle kunna utnyttja de högklassiga produkterna man har på hemmaplan, kakaon, kryddor som vanilj. Kakaoodlare Ilai Nabobo reagerade precis som Fabian önskade.

-Vanilj växer ju vilt bakom huset, så varför gå över ån efter vatten...

Ur denna kontakt föddes planerna på ett kultur- och kunskapsutbyte i choklad- och kakaonäringen mellan svenska Cocoa Bello och fijienska

Tailevu Province Cocoa Growers Producers Cooperative Association Ltd. Fiji är säkerligen mest känt som paradiso, men här finns potential att utveckla kakaoproduktionen. På ön växer nämligen de sorters kakaon som räknas till världens exklusivaste, men ingen förädling av dessa produkter sker i landet.

Utän tvekan skulle man kunna producera förstklassiga produkter att sälja i olika former både för att täcka marknaden både lokalt, regionalt och nationellt. Fiji besöks årligen av många turister och i sin jakt på souvenirer skulle säkert många lockas av chokladprodukterna.

SIDA nappade på Fabians utbytesförslag och första gruppen reste i våras från Sverige till Tailevu. Åtta personer deltog, däribland Agneta, men också utvecklings- och laboratorieföretaget vid Kiviks Musteri Annikas Nilsson. Annikas kunskaper om hur man skapar en fungerande kedja från äpple till färdig produkt kvalificerade med råge henne för utbytesgruppen.

äventyr...

-Det blev en omtumlande upplevelse, säger de båda.
-Jag kände mig som mitt i en av min barndoms Arne Sucksdorfffilmer, tillbaka på ursprungsnivå, säger Agneta. Fiji är paradiset, otroliga naturscenerier, värme och härliga människor, även om det var först för två generationer sedan som kannibalismen upphörde...

Vi möttes nästan furstligt av regeringsfolk samt nio av provinsens klanhövdingar.
-Innan vi fick delta i välkomstceremonin fick vi en kort, men innehållsrik undervisning i hur man uppför sig. Det fanns lika handfasta, strikta, som för oss märkliga, regler att slaviskt följa. Vi försökte så gott vi kunde och hamnade mitt i ceremonin där ett femtiotal deltog. Alla skulle dricka kava, Söderhavets sociala drog, som ibland klassas som narkotiskt, men som inte är beroendeframkallande. Av kavan blir man inte det minsta hög, skrattar Agneta, tvärtom blir man låg. Därför används kava i vissa fall som lugnande medicin. Dricker man för mycket somnar man. Hur det smakar? Tja, som gammalt hö plus en aning mentol. Dessvärre är utseendet inte alls inbjudande. Ett halvt kokosnötskal med kava ska drickas i ett drag och ser ut som lervälling.

-Nu ska vi vara snälla, Agneta, säger Annika. Kan vi inte säga att det i alla fall liknar kaffe latte, litegrann?
Dagen efter mottagningsceremonin åkte vi jeep ut till den plantage vi skulle bo på. Vägen skulle knappast

"Fiji är starkt patriarkaliskt, ingen tvekan om den saken. Vi stötte på händelser som fick oss att reagera, vilket man naturligtvis inte enligt landets konventioner borde, men vi fick faktiskt credit för att vi vågade påpeka att en hövding faktiskt stal kakao som en kvinna malt i sin mortel för att ta hem till sin familj. Att protestera mot detta skulle ingen fijian ens funderat på..."

klassas som farbar i Sverige, så räkna med att det blev många blåmärken och tid tog det.
Vi togs emot med en fantastisk gästfrihet av våra värdar. Man hade pysslat länge och fixat mattor m.m för att vi skulle känna oss extra välkomna. På Fiji finns ingen elektricitet. Har man el i ett hus har man eget elverk. Jo, det finns tv, men långt ifrån överallt.
Vårt besök var noggrant planerat

och vi satte igång omedelbart med att dela med oss av våra erfarenheter och kunskaper. Visst kändes det konstigt att vi åkte till kakaobönans växtplats och talade om hur man tar hand om den!
Vi hade smaksnack och deltagarna blev mycket intresserade. Vi fokuserade på drickchoklad och redan andra dagen anordnade vi workshops i femgrupper. Kakaobonden, som var vår värd, hade två ton fermenterade högklassiga bönor och vi fick rosta över öppen eld. Vi stötte i kavamortlar. En grupp malde sina bönor i en enkel kvarn och vi smakade med olika kryddor, som vanilj, kanel, kokos, jordnötter. Sedan smakade vi den färskas drycken!
Det blev succé, så stor att redan dagen efter var några av deltagarna i färd med att producera kakao till chokladdryck!
Annika fick presentera hur man på Kivik utvecklat äpplets väg från träd till förädlade produkter och responsen blev omedelbar.
Jordbruksdepartementet på Fiji använder nu detta utbyte som pilotprojekt, så att alla kakaoodlare i landet ska få ta del av de nya lärdomarna.
I byn vi besökte planerar man redan för en fabrik.
Sexton underbara dagar av vilka

två förlades till den för turister stängda ön Bau, den heliga ön, gick rasant fort. På Bau måste alla bära kjol, så det blev för våra manliga resedeltagare att inköpa kjol att bära till kavajen.
Agneta och Annika skrattar gott åt minnet.
De har kolossalt mycket annat att berätta, men ute i butiken på Kiviks Esperöd finns det turister som inget annat vill än köpa choklad från Lödahus, så vi avrundar.
-Men gissa om vi är spända inför fijianernas återbesök hos oss, slutar Agneta. Och du, de kommer redan den 26 augusti. Extra roligt är att det i oktetten ingår två kvinnor. Det känns som en fjäder i projekthatten!
En gång i tiden var Kalle Svensson, eller Charlie Savage som han kallades på Fiji, svensken på plats. Nu är det andra som håller kontakterna. Spännande och läckert.

